HEMMELIG

(IL) 30

M Ö T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

tirsdag den 3. mai kl. 16.oo.

Mötet ble ledet av formannen, Kåre Kristiansen.

Fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite mötte: Gro Harlem Brundtland, Einar Förde, Guttorm Hansen, Johan J. Jakobsen, Kåre Kristiansen, Harald U. Lied, Hans Hammond Rossbach, Torstein Tynning, Grethe Værnö, Liv Aasen, Odvar Nordli, Gunnar Berge, Alf Björnö, Kjell Magne Bondevik, Thor Knudsen, Asbjörn Sjöthun, Reiulf Steen, Petter Thomassen, Arnold Weiberg-Aurdal, Jakob Aano, Gunn Vigdis Olsen-Hagen (for Knut Frydenlund), Håkon Randal (for Per Hysing-Dahl), Gunvor Schnitler (for Jan P. Syse), Marit Lövvig (for Jo Benkow) og Hanna Kvanmo (for Stein Örnhöi).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Kåre Willoch, utenriksminister Svenn Stray og forsvarsminister Anders C. Sjaastad.

Följende embetsmenn ble gitt adgang til mötet:
Fra Forsvarsdepartementet: Forsvarssjef Sven Hauge og personlig sekretær Glomstein.

Fra Utenriksdepartementet: Statssekretær Eivinn Berg, ekspedisjonssjef Per Tresselt, byråsjef J.B. Hans Lian, personlig sekretær H. Christian Erlandsen og pers. sekr. Torbjörn Fröysnes.

Videre var til stede komiteens faste sekretær Jan Tore Holvik.

Dagsorden:

1. Leteoperasjonen etter mulige fremmede ubåter i norsk farvann. Redegjörelse ved utenriksministeren og forsvarsministeren.

2. Sovjetisk oljeboring på Midtlinjen for deling av Kontinentalsokkelen mellom Norge og Sovjetunionen i Barentshavet.
Redegjörelse ved utenriksministeren.

3. Eventuelt.

FORMANNEN: Første punkt på dagsordenen er leteoperasjonen etter mulige fremmede ubåter i norsk farvann. Jeg gir ordet til forsvarsminister Sjaastad.

STATSRÅD ANDERS C. SJAASTAD: Onsdag 27. april kl. 10.oo observerte to personer et "ubåtliknende tårn" i Husnesfjorden i Hardangerfjorden på sydvestlig kurs utover i fjorden. Denne meldingen ble mottatt i det maritime operasjonssenter for Sör-Norge i Stavanger en halv time senere.

Etter at operasjonssenteret hadde intervjuet de to observatörene, ble sök etter mulig fremmed ubåt straks iverksatt. Sökestyrken var på plass i det aktuelle området fra kl. 14.oo, altså fire timer senere, og bestod av en korvett, to undervannsbåter og et Orion patruljefly. Neste dag, torsdag 28. april, ble sökestyrken forsterket med tre fregatter.

Fregatten KNM OSLO fikk ut på ettermiddagen en kontakt i området syd for Leirvik på Stord. Ca. to timer senere avfyrte fregatten en enkel ternerakett som varsel og en klar indikasjon på at sök var iverksatt. Söket ble deretter konsentrert til Klosterfjorden öst for Leirvik. Om natten 29. april fikk den tyske fregatten ROMMEL, som var på vei for å slutte seg til STANAVFORLANT, kontakt med en mulig annen ubåt vest for Stavanger. Det siste punkt er ikke offentlig kjent.

29. april sendte Regjeringen ut sine retningslinjer for fortsatt sök etter fremmede ubåter i Hardangerfjorden og tilstötende områder. Jeg vil sitere de fem punktene i retningslinjene:

" 1. Dersom man får nye kontakter med en mulig ubåt, brukes våpen med sikte på å tvinge den opp til overflaten til tross for fare for at ubåten kan gå tapt.

2. Dersom en eventuell ubåt ikke frivillig kommer til overflaten, må det være den stat som har beordret sin ubåt på et folkerettstridig tokt inn på et annet lands territorium som må bære ansvaret om ubåten blir skadet eller ödelegges og menneskeliv skulle gå tapt.

3. Dersom en eventuell ubåt önsker å komme til overflaten eller norske myndigheter får beskjed om dette fra ubåtens eier, vil våpenbruk bli innstilt.

4. Dersom man kan gå ut fra at en eventuell fremmed ubåt ikke lenger kan unnslippe, söker man å unngå bruk av så virkningsfulle stridsmidler at det blir overhengende risiko for at ubåten går tapt.

(IL)

5. Dersom en eventuell ubåt forsöker å unnslippe og det ellers ikke er mulig å forhindre flukt, vil norske myndigheter som et siste forsvarstiltak tillate bruk av alle tilgjengelige stridsmidler."

Disse retningslinjer ble utarbeidet som en understrekning og offentliggjöring av de standard regler som gjelder for Forsvarets enheter i slike situasjoner.

På formiddagen lördag 30. april meldte to personer på Utåker i Skåneviksfjorden at de hadde observert et mulig ubåt-tårn. Fregatten KNM OSLO ble sendt for å undersöke området.

Utpå ettermiddagen oppnådde fregatten kontakt og skjöt en ternerakett etterfulgt av en synkemine. Fem minutter senere angrep fregatten igjen med en salve på fire terneraketter, hvoretter kontakten ble mistet. At ubåtkontakt mistes etter et slikt angrep er ikke uvanlig.

Ca. 1 time senere på ettermiddagen avfyrte KNM OSLO en ny salve med fem terneraketter mot en kontakt basert på oppfanget lyd og observerte luftbobler i en posisjon ca. 1 nautisk mil nord for foregående angrepsposisjon, tett oppunder land på sydöstspissen av Halsnöy.

Neste morgen, 1. mai, ble det konstatert et oljeflak som strakte seg fra denne fyringsposisjon og sydvestover Skåneviksfjorden. Ved analyse av oljen samme dag ble det konstatert at oljen stammet fra en sunket tank, noe som ble bekreftet av lokalbefolkningen.

Den 1. mai om ettermiddagen oppnådde man igjen sonarkontakt i Skåneviksfjorden og KNM OSLO avfyrte först en enkel ternerakett og deretter en salve med fem terneraketter, umiddelbart etterfulgt av en synkemine fra Orion-fly.

En time senere angrep fregatten KNM OSLO igjen med en full salve på seks terneraketter, også denne gang uten synlig resultat.

Om kvelden söndag 1. mai oppnådde et Orion-fly en kontakt ved söndre innlöp til Höylandsundet på östsiden av Halsnöy og angrep denne kontakten to ganger med en synkemine hver gang.

Etter kl. 20.30 1. mai hadde sökestyrken i Skåneviksfjorden ikke flere kontakter med mulig fremmed ubåt. Dette forhold i tillegg til den negative analysen av oljeflekken, samt at dykkere ikke fant noe i området, förte til at operasjonsledelsen 2. mai konkluderte med at det ikke lenger var noen ubåt der. Man hadde imidlertid ingen observasjoner

som bekreftet at en mulig ubåt var unnsluppet, ei heller hadde man noen indikasjoner på hvor den kunne være. Følgelig var det ikke hensiktsmessig å drive aktiv sök.

Aksjonen i Skåneviksfjorden ble derfor trappet ned.

Sökeoperasjonen som helhet ble imidlertid opprettholdt, og operasjonsledelsen var innstilt på å fortsette operasjonen inntil videre. Fartöyer som ble trukket ut av aktivt sök i Skåneviksfjorden ble holdt i beredskap og kunne settes inn ved eventuell ny indikasjon på mulig ubåt. Forsvarets enheter var slik plassert at et forsök på å unnslippe kunne bli registrert.

KNM OSLO sammen med KNM VIGRA undersökte den 2. mai om ettermiddagen en rapport om luftbobler og bölger i söndre innlöp for Höylandssundet. Det ble ikke oppnådd noen kontakt.

Kl. 20.30 samme dag fikk et Orion-fly en kontakt i ytre del av Selbjörnsfjorden. Det var altså der man til å begynne med fikk kontakt. Kl. 22.20 ble det kastet to synkeminer mot kontakten. Imidlertid ble kontakten like för midnatt klassifisert som "ikke undervannsbåt".

Operasjonsledelsen holdt det 2. mai for sannsynlig at det hadde vært en ubåt, muligens to ubåter, i indre norsk farvann, samt en ubåt utenfor territorialgrensen under sökeoperasjonen.

Det kan i denne forbindelse være tjenlig å orientere komiteen kort om de betingelser anti-ubåtoperasjoner i norske innenskjærs farvann foregår under.

Generelt er sonarforholdene i våre innenskjærs farvann på denne tid av året særlig vanskelige med store variasjoner i temperatur og saltinnhold mellom overflaten og de dypereliggende vannmasser. Dette gir en kort rekkevidde for sökefartöyenes sonar og en ubåt kan derfor, når oppdaget, unnvike ved bruk av små dybdevariasjoner.

Tid for å utföre et angrep mot en oppdaget ubåt blir derfor meget kort, og våpen må derfor ofte skytes på förste kontakt.

I det aktuelle tidsrom har det vært bra vær og rolig sjö i sökeområdet. Dette kan medföre at sökefartöyenes eget kjölvann og kjölvann fra den övrige trafikk i området, som var stor, blir liggende igjen i sjöen i lengre tid, hvilket kan gi kunstige sonarkontakter. Andre mulige årsaker til falske kontakter kan være vrak, fiskestimer, hval, strömhvirvler etc.

(IL)

Hvorvidt noen av de kontaktene som ble angrepet, var falske, har vi i dag ikke grunnlag til å fastslå. Kun en nöyaktig analyse av alle sider ved ethvert angrep, hvor alle momenter blir vurdert, kan muligens slå fast om målet var en fremmed ubåt.

FORMANNEN: Jeg gir ordet til utenriksminister Stray.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Når det gjelder den politiske bedömmelse av den ubåtaktivitet som tydelig finner sted i det nordiske området, er det naturlig å ta sitt utgangspunkt i det som har skjedd i den svenske skjærgård i de siste år.

En nedsatt svensk ubåtkommisjon har etter omfattende undersökelser slått entydig fast at det dreier seg om Warszawa-pakt-ubåter, hovedsakelig sovjetiske ubåter, og at virksomheten har hatt et betydelig omfang.

Den krenkelse av svensk suverenitet som Sovjetunionen har gjort seg skyldig i, har fört til alvorlige overveielser også hos oss og ikke minst på bakgrunn av de siste dagers begivenheter i Hardangerfjorden. Særlig alvorlig er det når det i ubåtkommisjonens rapport påvises en lang rekke tilfeller hvor fremmede ubåter har operert langt inn i indre svensk territorialfarvann.

Den svenske regjering har reagert på Sovjetunionens krenkelser. Statsminister Palme overleverte den 26. april en skarp protestnote til den sovjetiske ambassadör i Stockholm. I noten blir krenkelsene betegnet som grove, og det fremhodes at de utgjör et alvorlig brudd på folkerettslige regler, og at denne virksomhet må fordömmes sterkt.

Den svenske ambassadör i Moskva har blitt hjemkalt, og Sverige var ikke representert ved 1. maifeiringen på Den röde plass.

Ubåtepisodene vil komme til å prege forholdet mellom Sverige og Sovjetunionen i en god tid fremover. Det var i denne situasjon naturlig at man også fra norsk side avgav erklæring med skarp kritikk av den sovjetiske oppförsel, og at den norske ambassadör ble instruert om ikke å möte opp til 1. maifeiringen på Den röde plass. Danmark og Island fulgte samme linje. Med dette har man vist solidaritet med Sverige.

Sveriges nöytrale stilling har ikke forhindret denne militære aktivitet på svensk territorium. Nöytraliteten har således ikke bevirket tilbakeholdenhet

fra sovjetisk side. Det dreier seg etter alt å dömme ikke om enkeltstående episoder, men om en nöye planlagt aktivitet som over en årrekke har dannet et omfattende mönster av folkerettsstridige handlinger.

Hva kan formålet være med denne aktivitet? Det må antas at Sovjetunionen ved siden av de rent militære overveielser også har vurdert de politiske sider ved denne aktiviteten. Det gir derfor grunn til alvorlig uro når de sovjetiske ledere åpenbart tillegger de politiske skadevirkninger så liten vekt. Det er vanskelig å forstå at de mulige gevinstene ved slik aktivitet står i noe rimelig forhold til det betydelige tap av troverdighet det land lider som står ansvarlig for slike brudd på internasjonale regler.

Krenkelsene vitner om en åpenbar mangel på respekt for grunnleggende internasjonale forpliktelser og samsvarar selvsagt dårlig med de mange uttalelser om avspenning Sovjetunionens ledere avgir. Respekten for statenes suverenitet er selve fundamentet for alt mellomfolkelig samkvem. Det er disse prinsipper som det internasjonale avtaleverk om fred og nedrustning hviler på. Gjennom FN-pakten og KSSE-sluttakten har Sovjetunionen forpliktet seg til å respektere dette prinsipp. Det at Sovjet på denne måten vedvarende ser bort fra inngåtte forpliktelser, må selvsagt få negative virkninger for öst/vest-forbindelsene.

Når det gjelder disse forholds konsekvenser for de pågående forhandlinger om rustningskontroll og nedrustning, understreker de nödvendigheten av at alle avtaler må omfatte tilfredsstillende kontrollordninger som kan sikre at avtalene etterleves.

FORMANNEN: Takk til utenriksministeren.

Jeg gir ordet fritt til spörsmål og kommentarer til de redegjörelser som er gitt.

JAKOB AANO: Det var eit spörsmål til forsvarsministeren når det gjeld det som har stått i avisene om mogleg resultat av dei lyttingar som har vore gjorde. Har ein kunna konstatera noko der når det gjeld motordur og slikt?

FORMANNEN: Forsvarsministeren vil kanskje svare med en gang?

STATSRÅD ANDERS C. SJAASTAD: Jeg vil gjerne svare, men jeg tror det er hensiktsmessig,

hvis komiteen tillater det, at forsvarssjefen kan supplere meg i og med at dette er et svært sentralt punkt og teknisk innsikt ikke er av liten interesse.

Kontakter er tatt opp på tape og de er vurdert. Men det trenges også nye analyser for i större grad å kunne fastslå hva som har blitt registrert. Den foreløpige konklusjon er at det er registrert ting som verken er norske ubåter, eller som kan forklares på annen måte.

(SA) FORMANNEN: Med komiteens tillatelse lar jeg forsvarssjef Sven Hauge få lov til å supplere.

FORSVARSSJEF SVEN HAUGE: Det er bare Orion-flyene som har dette spesielle lytterutstyret som er i stand til å ta opp denne lyden fra en eventuell neddykket ubåt. Våre fartöyer har ikke dette spesielle utstyret, bortsett fra at en av undervannsbåtene har slikt utstyr innmontert som en pröve.

Dette spesielle utstyret er meget avansert. Det baserer seg på böyer som slippes i vannet, og hvert fly kan samtidig lytte ut et stort antall av disse böyene. Flyet har analyseutstyr om bord som gjör det mulig i löpet av 5 - 6 minutters opptak av denne lyden å foreta en slags frekvensanalyse av lavfrekvente svingninger fra maskineri, gir, hjelpemotorer om bord, pumper og propeller. Vi kjenner de aller fleste undervannsbåters karakteristikk, men det er naturligvis enkelte som foreløpig er ukjente for oss. Vi har et relativt stort bibliotek med slike lydsignaturer. Det vi ikke har, dessverre, er lydsignaturer fra en rekke fartöyer som trafikkerer kysten.

Nå vil i de aller fleste tilfelle denne lyden forplante seg på en helt annen måte, slik at man forholdsvis lett kan konstatere hvorvidt man har kontakt med et overflatefartöy eller med en undervannsbåt. De to tilfellene hvor Orion hadde positiv kontakt, var i Selbjörnsfjorden, altså nord for Leirvik. Vi hadde ingen slik kontakt i Skånevikfjorden.

Disse to kontaktene fikk vi fredag morgen og fredag kveld. Vi måtte fly dem til Andöya for å få dem analyserte av det avanserte utstyret vi har der oppe, og av personell som har holdt på med dette i 10 - 15 år. Vi har en relativt stor aktivitet der, og vi regner oss for å være noen av dem som har best innsikt akkurat i dette.

Analysen tydet på - som forsvarsministeren sa - at dette var lyder fra en undervannsbåt, som ikke var en av våre egne, men heller ingen av de kjente undervannsbåttyper som vi har i vårt bibliotek. På grunn av dette sendte vi en offiser med lydbånd til USA söndag morgen, og den foreliggende analyse fra amerikansk side er at heller ikke de kan forklare hva disse lyder er.

Det er lett her å trekke konklusjoner i retning av f.eks. det som skjedde i Sverige, men svenskene hadde ikke dette utstyret, og vi har derfor ingen mulighet for å sammenligne dette her med lydene fra det som fant sted

(SA) i Hårsfjorden utenfor Stockholm. Men det er naturligvis nærliggende å tro at det kan være noe av det samme.

MARIT LÖVVIG: Jeg har noen spörsmål siden jeg er lokalkjent i denne fjorden. Jeg tilbringer flere måneder i löpet av sommeren der inne.

Det er rikt med overheng av fjell langs fjorden, og det jeg har lyst til å spörre om, er om det er mulig at en undervannsbåt av den klasse man antar den er, kunne være manövrert inn i en slik fjord og ha mulighet for å ligge under et slikt overheng, og at de signaler som måtte komme fra den, derfor ikke blir oppfanget på grunn av den nære kontakt med massivene over? Er det noen mulighet for dette?

Denne fjorden har en nokså merkelig form både når det gjelder bunnforholdene, med de veldige dyp og med de mange hull som finnes der, og når det gjelder selve fjordkanten, som også er nokså spesiell.

STATSRÅD ANDERS C. SJAASTAD: Jeg må få lov til igjen å trekke på forsvarssjefens innsikt.

FORSVARSSJEF SVEN HAUGE: Forholdene i norske fjorder, og særlig i disse fjordene her, er usedvanlig vanskelige topografisk sett, og ikke minst er vann-forholdene særlig på denne tiden av året spesielt vanskelige.

Ferskvann i overflaten og forholdsvis sterk sol-oppvarming lager vannsjikt som virker som speil mot over-flatesonarutstyr. Ekko fra land og en spesiell effekt som vi gjerne kaller trumpet-effekt, som oppstår i disse lange fjordene, gjör at man kan höre lyder over veldig store avstander i spesielle sjikt, mens det er helt stille i forholdsvis korte avstander i disse områdene, og disse forholdene varierer veldig mye fra dag til dag, faktisk også fra time til time og naturligvis også med geografisk posisjon, slik at en undervannsbåt i en norsk fjord har alle fordeler på sin side, og vi - særlig på denne tid av året - har alle problemene.

(SA) FORMANNEN: Jeg har tegnet meg selv.

Det har vært antydet av flere av de som har uttalt seg om denne sak, som skulle være presumptivt sakkyndige, at det er noe påfallende i at denne ubåten lot seg se i såpass lang tid. Også av en forsker har det i en herværende dagsavis vært antydet at det er såpass påfallende at forklaringen må være at man vil avlede oppmerksomheten fra ting som foregår andre steder. Kan det sies noe om dette? Har departementet eller de militære vært inne på den tanken, og foreligger det noe som kan gi indikasjoner på at det er tilfelle?

STATSRÅD ANDERS C. SJÅSTAD: Det var vel to ting som gjorde at vi i utgangspunktet var skeptiske. Det ene var at beskjeden om ubåten kom såpass nært sagt beleilig etter fremleggelsen av den svenske ubåt-rapporten. Riktignok måtte man forvente at det i denne situasjonen ville bli sett mer enn det ellers ville bli sett. Det andre var at den ble sett på lyse dagen over så lang tid. Det gjorde at man la spesielt stor vekt på å forhöre de to personene og - skal vi si - å sjekke troverdigheten av det de hadde sett.

Man kan vel fortsatt si at tilliten til observasjonen ikke var så stor för man fikk de förste sonarkontaktene i Selbjörnsfjorden. Det var först i dette tilfellet at mange av oss som var store skeptikere - må jeg si - begynte å feste lit til hele situasjonen.

Jeg tror man kan komme med en rekke forskjellige teorier om hvorfor en eventuell ubåt skulle la seg ses. Jeg må selvfölgelig si at jeg finner ikke noen fullgod forklaring på dette.

Forsvarssjefen har et tilleggsmoment.

FORSVARSSJEF SVEN HAUGE: Også her er det visse fysiske fenomen som kan gjöre seg gjeldende. Forholdet er nemlig at forskjellig temperatur, ferskvann og saltvann og omvendt, og soloppvarming av overflaten skaper forskjellige tettheter i vannet. En undervannsbåt som opererer veldig höyt i vannet, f.eks. på periskopdybde, vil ha vanskelig for å holde höyde i forhold til vannflaten over lengre tid hvis den går gjennom slike sjikt.

Det vi naturligvis regner med, er at en ubåt som selv midt på dagen transitterer i en norsk fjord,

(SA) vil måtte være på nær periskopdybde. Med andre ord: Hvert kvarter eller hvert 20. minutt må han sjekke sin posisjon mot land, slik at han vet hvor han er, og han må også holde oppsikt med annen trafikk på fjorden.

Det er også mulig at når han går grunt og ikke har sitt periskop oppe, kan han plutselig komme opp i overflatestilling. Dette forteller norske ubåtskippere om. Det motsatte kan også skje, at man kanskje er på vei nedover og når ned i mye större dyp enn man egentlig skal ha. Det er altså en fysisk forklaring på dette fenomen.

GRETHE VÆRNÖ: Jeg har et spörsmål:

Hvilke muligheter har en neddykket ubåt som ligger på relativt dypt vann, for å kommunisere med landstasjoner eller båter lenger ute til havs og over lange avstander? Eventuelt: Hvilke muligheter har han for å følge med i det som skjer höyere oppe i vannskorpen?

(KL) FORSVARSSJEF SVEN HAUGE: En neddykket undervannsbåt har selv inne i en norsk fjord gode muligheter til å motta signaler utenfra. Hvis den selv skal kommunisere på radio, må den opp til overflaten eller iallfall stikke en antenne opp av vannet. Det foreligger også en mulighet for kommunikasjon på undervannstelegrafi eller undervannstelefoni, og i norske fjorder vil dette kunne rekke temmelig langt hvis man treffer de riktige sjiktene.

Det er kort svaret på det.

FORMANNEN: Da har jeg ikke flere på min liste når det gjelder punkt 1 på dagsordenen.

Vi går over til punkt 2.

Sak nr. 2.

Sovjetisk oljeboring på Midtlinjen for deling av Kontinentalsokkelen mellom Norge og Sovjet-Unionen i Barentshavet.

Redegjørelse ved Utenriksministeren.

FORMANNEN: Jeg gir ordet til utenriksminister Stray.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Det sovjetiske borefartøyet "Valentin Shashin" har siden i går drevet borevirksomhet i nærheten av midtlinjen i det vestlige Barentshav. Jeg vil med én gang presisere at vi ikke ser dette i noen sammenheng med det som vi nå nettopp har drøftet, nemlig ubåtepisodene. Før jeg kommer nærmere inn på selve boringen, vil jeg minne om bakgrunnen i våre delelinjeforhandlinger med Sovjetunionen.

Disse forhandlinger ble innledet med uformelle drøftelser i 1970, og ble brakt opp på det formelle plan i 1974. Under forhandlingene har partene i det vesentlige holdt seg til sine utgangsposisjoner, både når det gjelder de rettslige betraktninger, og når det gjelder de resultater som en rettslig vurdering bør

(KL) føre frem til. Vi har fra norsk side erklært oss villige til å drøfte et rimelig kompromiss om delelinjens gang dersom man fra sovjetisk side måtte være innstilt på det samme. Noe slikt tegn på kompromissvilje har vi imidlertid hittil ikke fått.

Så lenge det ikke fra noen av partenes side var tale om å starte noen stedbunden oljevirksomhet, slik som leteboring, i det området som er omtvistet mellom våre to land, bød det ikke på noen uoverstigelige vanskeligheter ikke å ha noen fast avgrensning mellom norsk og sovjetisk sokkelområde. For så vidt angår fiskerier, har gråsoneordningen i det store og hele bidratt til å unngå direkte konflikter mellom norsk og sovjetisk myndighetsutøvelse. Det er grunn til å understreke at gråsonen ikke har noen relevans for sokkelspørsmålet. Den gjelder bare fiskeriformål. Borefartøyets posisjon ligger for øvrig helt utenfor gråsonen.

I takt med utviklingen av en sovjetisk offshorekapasitet er det imidlertid blitt klart at det foreligger muligheter for kollisjoner mellom partenes interesser i det omtvistede område.

Under forhandlingene har begge parter gitt uttrykk for at man må unngå en utvikling som kan forstyrre delelinjeforhandlingene eller føre til spisoder. Fra norsk side har vi ved en rekke anledninger presisert at folkeretten er til hinder for at noen av partene utøver jurisdiksjon med hensyn til kontinentalsokkelen i det omtvistede område eller driver virksomhet i dette område som er avhengig av kyststatens samtykke. I denne forbindelse minner jeg om at det fra sovjetisk side ble reist innsigelse mot et norsk seismisk undersøkelsestokt i omtvistet område i 1976.

Vi fikk i 1980 indikasjoner på at det fra sovjetisk side var utført seismiske undersøkelser i deler av det omtvistede område som var av en slik karakter at det utvilsomt krevde samtykke i henhold til norske bestemmelser. Vi tok dette forhold opp med russerne, og mener å ha kunnet konstatere at det senere ikke har vært foretatt tilsvarende virksomhet i det omtvistede område. Jeg vil ikke dermed ha sagt at det er noen direkte årsakssammenheng mellom det at vi tok saken opp, og at virksomheten stanset. Men det har i hvert fall ikke vært foranledning til å gjøre nye henvendelser om dette.

Nå ligger det imidlertid et sovjetisk borefartøy i en posisjon - 71°34,5' N. og 37°03,5' Ø. - som ligger akkurat i området ved midtlinjen. Etter én be-

(KL) regning er dette 1,56 nautiske mil vest for midtlinjen. Problemet er imidlertid at vi ikke med tilstrekkelig nøyaktighet kan fastslå hvor midtlinjen går. Beregningen bygger på et mangelfullt grunnlagsmateriale. Vi har aldri fått nøyaktige data om grunnlinjepunktene - altså utgangspunktet for beregningen av midtlinjen - på den sovjetiske kyst. Det har derfor vært nødvendig å gjøre anslagsvise beregninger for disse. Vi må som en følge av dette operere med en usikkerhetsmargin på minst 2-3 nautiske mil når vi skal fastlegge midtlinjens nøyaktige gang. Ut fra enkelte kart kan det til og med se ut som om den angitte posisjon for det sovjetiske borefartøy ligger på østsiden av midtlinjen.

Vi vet at det tidligere i samme posisjon har vært foretatt forberedende undersøkelser av en type som det ville være rimelig å vente før en prøveboring ble planlagt. Våre geologiske eksperter er av den oppfatning at dette ut fra tekniske kriterier er et velegnet sted for en prøveboring. Ut fra usikkerheten omkring midtlinjens nøyaktige lokalisering fant vi den gang ikke grunn til å ta [illegible] spørsmålet om disse forberedende undersøkelser opp med russerne.

Når en prøveboring nå er innledet, er det derfor i og for seg ikke noen overraskende utvikling.

Vi må imidlertid på den annen side stille spørsmål om denne lokalisering av prøveboringen er et utspill for å prøve våre reaksjoner eller innledningen til en faktisk aktivitet som tar sikte på å påvirke delelinjeforhandlingene. I betraktning av den grunnleggende usikkerhet om den nøyaktige beregning av midtlinjen taler nok de beste grunner for ikke å se dette som en slik prøve. Med de usikkerhetsmarginer som foreligger, er det lite trolig at russerne ville ha valgt et så beskjedent fremstøt for å sette våre reaksjoner på prøve. Det kan også være grunnlag for den motsatte tolkning, at lokaliseringen er valgt som et kompromiss mellom et faglig geologisk ønskemål om å bore så langt i vest som mulig, og politiske hensyn som taler mot å gå inn med slik virksomhet i det omtvistede område. Her kan vi imidlertid neppe dra sikre konklusjoner.

Det er under ingen omstendigheter noen ønskelig situasjon med prøveboring tett opptil en av de linjer som er aktuelle under forhandlingene. Det vil f.eks. kunne oppstå betydelige problemer dersom leteboringen resulterer i et funn, med forekomster som strekker seg vestover. Dette vil selvsagt ytterligere komplisere forhandlingene.

(KL) Man må være forsiktig med å dramatisere det som nå skjer. Vi på vår side er interessert i at delelinjeforhandlingene skal kunne føres videre, og vi er interessert i å unngå enhver opptreden som kan friste Sovjetunionen til ved ensidige makttiltak å avskjære videre forhandlinger. Vi vil imidlertid på egnet måte og gjennom de normale kontakter vi har med russerne, gjøre gjeldende våre synspunkter med hensyn til sokkelvirksomhet i det omstridte område og understreke betydningen av at det ikke foretas noe som kan vanskeliggjøre senere forhandlinger. En ny vurdering av situasjonen vil imidlertid være nødvendig dersom Sovjet skulle begynne med boring på et sted som uomtvistelig ligger vest for midtlinjen.

FORMANNEN: Jeg takker utenriksministeren for redegjørelsen og gir ordet fritt til spørsmål og kommentarer.

(AGO) JOHAN J. JAKOBSEN: Jeg går ut fra at det også blir aktuelt å fornye den såkalte gråsoneavtalen i inneværende år, og spørsmålet er: Vil det da på norsk side bli tatt noe initiativ med sikte på å få fortgang i selve delelinjeforhandlingene? Er det overhodet noen kontakt omkring dette spørsmålet? Og hvordan bedømmer utenriksministeren muligheten for å bringe fortgang i disse forhandlingene?

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Når det gjelder gråsoneavtalen, vil vi komme tilbake til den og til spørsmålet om dens ytterligere forlengelse - den utløper 1. juli - i løpet av bare et par uker, slik at man kan ha litt bedre tid til å vurdere dette enn vi vanligvis har hatt når vi har kommet bare et par dager før en avtale har utløpt. Jeg går ikke noe nærmere inn på dette.

Når det gjelder spørsmålet om nye forhandlinger om delelinjen for sokkelen, kan jeg si at det har vært noen små følere fra russisk side som kan - jeg understreker kan - være tegn på at de kanskje er interessert i å gjenoppta dem, men de er ennå for usikre til at man kan dra noen sikker slutning. Fra norsk side har vi inntatt den holdning at det nå må være russerne som tar initiativet. Vi har nemlig som sagt indikert at vi er villig til å drøfte et kompromiss, og har gitt visse antydninger her. Det har russerne hittil under

(AGO) forhandlingene overhodet ikke reagert på. De har bare stått helt fast på sine opprinnelige posisjoner. Vi har en følelse av at russerne nå er interessert i at det skal bli en ny forhandlingsomgang. De ønsker nok at vi fra norsk side skal komme med ytterligere antydninger om kompromiss, bevege oss litt lenger. Det er vi ikke innstilt på å gjøre. Hvis russerne kommer og vil ha forhandlinger, sier vi selvfølgelig ja, men vi har understreket overfor dem at nå må de svare på vår invitt. Det må være neste omgang.

HANNA KVANMO: Jeg vil gjerne høre hva det kompromiss som Norge har tilbudt, går ut på.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Vi har ikke kommet med noe helt konkret forslag om grensedragning, men det går ut på at vi skal forsøke å finne en måte å dele det omstridte område på.

HANNA KVANMO: Jeg har et spørsmål til. Det er bare to måneder til gråsoneavtalen skal fornyes igjen, eventuelt oppsies, og jeg regner med at Regjeringen har gjort seg opp en mening om hva den kommer til å gjøre 1. juli. Det var jo et sterkt ønske fra Høyres side at man ikke skulle inngå denne avtalen den gang den ble inngått. Det kunne være artig å høre hvordan man har tenkt å ordne det nå.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Jeg mener jeg sa at den saken vil vi presentere for den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite i løpet av formodentlig et par uker. Regjeringen har ikke ferdigbehandlet saken, så jeg syns ikke det er noen grunn til å gå inn på den nå, for den har for så vidt ikke noe med det vi her drøfter, å gjøre. Den gjelder kun fiskeriene.

JAKOB AANO: Tilbake til dette med prøveboringa. Har Regjeringa gjort seg tankar om Sovjet ville ha protestert dersom vi hadde starta boring så nær den same lina, men då på - etter vår oppfatning - vår side?

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Du mener muligens hvis vi hadde begynt å bore så nær sektorlinjen? Det er nemlig den som ville være den tilsvarende posisjon for dem. Det ville i og for seg vært meget naturlig om de hadde protestert hvis vi hadde begynt å bore der hvor

(AGO) russerne nå borer, for det er helt i ytterkanten for oss av det omtvistede område. Hvorvidt de ville ha protestert hvis vi hadde begynt å bore på tilsvarende måte på sektorlinjen, kan man bare spekulere over, men jeg vil nok tro at det ikke var usannsynlig at de ville ha gjort det.

FORMANNEN: Flere har ikke meldt seg til spørsmål under dette punkt på dagsorden.

Sak nr. 3.

Eventuelt.

FORMANNEN: Er det noen merknader her? - Det er ikke fremkommet, og møtet kan heves. Jeg vil bare si takk til de av Regjeringens medlemmer som var til stede og gav disse redegjørelsene.

Møtet hevet kl. 16.50.